

S. AURELII AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE AGONE CHRISTIANO,

LIBER UNUS. *

* Scriptus
anno 396.
aut paulo
post.

Hortatur & instituit ad decertandum christiana pugna cum diabolo. Hunc vinci à nobis ac subigi, quando vincuntur cupiditates, & corpus in servitutem redigitur; ipsum verò corpus servituti subijci docet, si nos ipsos subjiciamus Deo, cui creatura omnis aut voluntate servit aut necessitate. Subsidio fidei munitam esse humanam imbecillitatem, eique per Filium Dei carnem factum quam opportuno remedio subventum esse ostendit. Postea catholicae fidei capita singula Symbolo comprehensa percurrens, exortas varias in eam hereses detegit & vitari jubet.

CAPUT I.
Corona
vincenti-
bus pro-
missa.
4. cor. 2.
10. &c.
2. Tim. 4.
7. & 8.

1. CORONA victoriae non promittitur nisi certantibus. In divinis autem Scripturis assidue invenimus promitti nobis coronam, si vicerimus. Sed ne longum sit multa commemorare, apud Apostolum Paulum manifestissime legitur: *Opus perfecti, cursum consummavi, fidem servavi, jam superest mihi corona justitiae.* Debemus ergo cognoscere quis sit ipse adversarius, quem si vicerimus coronabimur. Ipse est enim quem Dominus noster prior vicit, ut etiam nos in illo per-

ma-

manentes vincamus. Et Dei quidem Virtus atque Sapientia, & Verbum per quod facta sunt omnia, qui Filius Dei unicus est, super omnem creaturam semper incommutabilis manet. Et quoniam sub illo est creatura etiam quae non peccavit, quanto magis sub illo est omnis creatura peccatrix? Ergo quoniam sub illo sunt omnes sancti Angeli, multo magis sub illo sunt omnes praevaricatores Angeli, quorum diabolus princeps est. Sed quia naturam nostram deperat, dignatus est unigenitus Dei Filius ipsam naturam nostram suscipere, ut de ipsa diabolus vinceretur, & quem semper ipse sub se habet, etiam sub nobis eum esse faceret. Ipsum significat dicens: *Princeps hujus mundi missus est foras.* Non quia extra mundum missus est, quomodo quidam haeretici putant: sed foras ab animis eorum qui coherent verbo Dei, & non diligunt mundum, cujus ille princeps est; quia dominatur eis qui diligunt temporalia bona, quae hoc mundo visibili continentur: non quia ipse dominus est hujus mundi, sed princeps cupiditatum earum quibus concupiscitur omne quod transit; ut ei subjaceant qui negligunt aeternum Deum, & diligunt instabilia & mutabilia. *Radix enim est omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes à fide erraverunt, & inseruerunt se doloribus multis.* Per hanc cupiditatem regnat in homine diabolus, & cor ejus tenet. Tales sunt omnes qui diligunt istum mundum. Mittitur autem diabolus foras, quando ex toto corde renuntiatur huic mundo. Sic enim renuntiatur diabolo, qui princeps est hujus mundi, cum renuntiatur corruptelis, & pompis, & angelis ejus. Ideoque ipse Dominus jam triumphantem naturam hominis portans: *Scitote, inquit, quia ego vici mundum.*

Adversarius
diaboli
auxilio
Christi
vincitur.

Joan. 12.
31.

1. Tim. 6.
10.

Joan. 16.

HH 3

MUL- 33.

CAPUT II.
Quomodo
vincitur
diabolus.

Coloss. 2.
15.

Vincuntur
invisibiles
potestates,
ubi vincun-
tur cupidi-
tates.

Gen. 3. 14.
19.

a

Matth. 25.
41.

2. MULTI autem dicunt: Quomodo possumus vincere diabolum, quem non videmus? Sed habemus magistrum, qui nobis demonstrare dignatus est, quomodo invisibiles hostes vincantur. De illo enim dicit Apostolus: *Exuens se carne, principatus, & potestates exemplavit, fiducialiter triumphans eos in semetipso.* Ibi ergo vincuntur inimicæ nobis invisibiles potestates, ubi vincuntur invisibiles cupiditates: & ideo quia in nobis ipsis vincimus temporalium rerum cupiditates, necesse est ut in nobis ipsis vincamus & illum, qui per ipsas cupiditates regnat in homine. Quando enim dictum est diabolo: *Terram manducabis:* dictum est peccatori: *Terra es, & in terram ibis.* Datus est ergo in cibum a diabolo peccator. Non sinus terra, si nolumus manducari à serpente. Sicut enim quod manducamus, in nostrum corpus convertimus, ut cibus ipse secundum corpus hoc efficiatur quod nos sumus: sic malis moribus per nequitiam, & superbiam, & impietatem hoc efficitur quisque quod diabolus, id est, similis ejus; & subjicitur ei, sicut subjectum est nobis corpus nostrum. Et hoc est quod dicitur, manducari à serpente. Quisquis itaque timet illum ignem, qui paratus est diabolo & angelis ejus, det operam triumphare de illo in semetipso. Eos enim qui foris nos oppugnant, intus vincimus, vincendo concupiscentias per quas nobis dominantur. Et quos invenerint sui similes, secum ad poenas trahunt.

3. Sic & Apostolus dicit, quod in semetipso pugnat adversus potestates exteriores.

Ait

a Plerique MSS. *diaboli.*

Ait enim: *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates hujus mundi, rectores harum tenebrarum, adversus spiritualia nequitiae in caelestibus.* * Cælum enim dicitur & iste aër, ubi venti & nubes, & procellæ, & turbines fiunt, sicut etiam Scriptura dicit multis locis: *Et intonuit de cælo Dominus: & aves cæli, & volatilia cæli;* cum manifestum sit aves in aëre volare. Et nos in consuetudine hunc aërem cælum appellamus: nam cum de sereno vel nubilo querimus, aliquando dicimus: Qualis est aër? aliquando: Quale est cælum? Hoc dixi, ne quis existimet ibi habitare mala dæmonia, ubi solem, & lunam, & stellas Deus ordinavit. Quæ mala dæmonia ideo Apostolus appellat spiritualia, quia etiam mali angeli in Scripturis divinis spiritus appellantur. Ideo autem rectores harum tenebrarum eos dicit, quoniam peccatores homines tenebras appellat, quibus isti dominantur. Ideo & alio loco dicit: *Fuistis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino:* quia ex peccato.ibus justificati erant. Non ergo arbitremur in summo cælo habitare diabolum cum angelis suis, unde lapsum esse credimus.

4. Sic enim erraverunt manichæi, qui dicunt ante mundi constitutionem fuisse gentem tenebrarum, quæ contra Deum rebellavit: in quo bello credunt miseri omnipotentem Deum non sibi aliter potuisse succurrere, nisi partem suam contra eam mitteret. Cujus gentis princeps, sicut illi dicunt, devoraverunt partem Dei, & temperati sunt ut posset mundus de illis fabricari. Sic dicunt Deum pervenisse ad victoriam cum magnis calamitatibus, & cruciatibus, & miseris membrorum suorum: quæ

Ephes. 6.
12.

* **CAP. III.**
Dæmones
quomodo
in caelestibus
sunt, &
rectores tenebrarum.
Psal. 17. 14
Psal. 8. 9
Matth. 6.
26.

Ephes. 6.
12.

Ephes. 5. 8

Manichæorum error de gente tenebrarum contra Deum rebellante.

membra dicunt esse commixta tenebrosis visceribus principum illorum, ut eos temperarent, & à furore compescerent. Et non intelligunt tam sacrilegam esse suam sectam, ut credant omnipotentem Deum non per creaturam quam fecerit, sed per ipsam naturam suam bellasse cum tenebris: quod nefas est credere. Neque hoc solum, sed etiam illos qui victi sunt, factos esse meliores, quia furor eorum compressus est: Dei autem naturam quæ vicit, factam esse miseriam. Dicunt etiam eam per ipsam commixtionem perdidisse intellectum & beatitudinem suam, & magnis erroribus & eladibus esse implicatam. Quam si aliquando vel totam purgari dicerent, magnam tamen impietatem contra omnipotentem Deum affirmarent, cujus partem crederent tanto tempore in erroribus, & poenis esse jactatam, sine aliquo peccati crimine. Nunc verò infelices audent adhuc dicere nec totam posse purgari; & ipsam partem quæ purgari non potuerit, proficere ad vinculum, ut inde involvatur & illigetur malitiæ^a sepulcro; & sic ibi semper sit pars ipsa Dei misera, quæ nihil peccavit, & ^b affligatur in æternum carere tenebrarum. Hoc illi dicunt, ut simplices animas fallant. Sed quis tam simplex est, ut ista non sentiat esse sacrilega, quibus affirmant omnipotentem Deum necessitate oppressum esse, ut partem suam bonam & innocentem tantis cladibus obruendam, & tanta immunditia inquinandam daret, & non totam liberare posset; & quod liberare non potuerit, æternis vinculis colligaret? Quis ergo ista non exsecratur? Quis

^a Omnes MSS. sepulcrum.

^b Nonnulli MSS. affligatur (vel affigitur) in æternum carceri tenebrarum.

Quis non intelligat impia esse & nefanda? Sed illi quando capiunt homines, non ista prius dicunt; quæ si dicerent, riderentur, aut fugerentur ab omnibus: sed eligunt capitula de Scripturis, quæ simplices homines non intelligunt; & per illa decipiunt animas imperitas, quærendo unde sit malum. Sicut in isto capitulo faciunt, quod ab Apostolo scriptum est: *Rectores harum tenebrarum, & spiritualia nequitiae in caelestibus.* Quærent enim deceptores illi, & interrogant hominem Scripturas divinas non intelligentem, unde sint in cælo rectores tenebrarum: ut cum respondere non potuerit, traducatur ab eis per curiositatem: quia omnis anima indocta curiosa est. Qui autem fidem catholicam bene didicit, & bonis moribus & vera pietate munitus est, quamvis eorum hæresim nesciat, respondet illis tamen. Nec enim decipi potest, qui jam novit quid pertineat ad christianam fidem, quæ catholica dicitur, per orbem terrarum sparsa, & contra omnes impios & peccatores^b, negligentes autem etiam suos, Domino gubernante secura.

5. QUONIAM ergo dicebamus Apostolum Paulum dixisse habere nos colluctationem adversus rectores tenebrarum & spiritualia nequitiae in caelestibus; & probavimus etiam istum aërem terræ proximum cælum vocari: oportet credere adversum diabolum & angelos ejus nos dimicare, qui gaudent perturbationibus

^a Sic Parv. id est editio Joannis Parvi, & plures MSS. At editiones aliæ, fugarentur. Tres MSS. fugarentur ab hominibus.

^b Editi Am. Er. & Lov. negligentes autem sui. Melius Parv. cui septem MSS. suffragantur, negligentes autem etiam suos. Nempe suos, contra quos negligentes securam fidem dicit, intelligimus catholicos fideles. Quatuor MSS. habent, de negligentibus autem suis: sed malè.

Ephes. 2. 2. bus nostris. Nam & ipse Apostolus alio loco diabolus principem potestatis aëris hujus appellat. Quamvis ille locus, ubi ait: *Spiritualia nequitiae in caelestibus*, possit & aliter intelligi, ut non ipsos pravaricatores angelos in caelestibus esse dixerit, sed nos potius, de quibus alio loco dicit: *Conversatio nostra in caelis est*: ut nos in caelestibus constituti, id est, in spiritalibus praeceptis Dei ambulantes, dimicemus adversus spiritualia nequitiae, quae nos inde conantur abstrahere. Magis ergo illud quaerendum est, quomodo adversus eos, quos non videmus, pugnare possimus, & vincere: ne putent stulti adversus aërem nos debere certare.

CAPUT VI.
Corpus castigandum, ut diabolus & mundus vincatur.
1. Cor. 9. 26. & 27.
1. Cor. 11. 1.
2. Cor. 2. 14.
Coloss. 2. 15.

6. DOCET itaque Apostolus ipse, dicens: *Non sic pugno, quasi aërem cedens: sed castigo corpus meum, & in servitutum redigo, ne forte aliis praedicans, ipse reprobus inveniar.* Item dicit: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Quare intelligendum est, etiam ipsum Apostolum in semetipso triumphasse de potestatibus hujus mundi, sicut de Domino dixerat, cujus se imitatore esse profiteretur. Imitemur ergo & nos illum, sicut hortatur, & castigemus corpus nostrum, & in servitutum redigamus, si mundum volumus vincere. Quia per illicitas delectationes suas, & pompas, & perniciosam curiositatem nobis dominari potest hic mundus, id est, ea quae in hoc mundo perniciose delectatione colligant amatores rerum temporalium, & diabolo atque angelis ejus servire cogunt: quibus omnibus si renuntiavimus,

re-
a Editi, si renuntiamus, redigimus. At MSS. omnes, redigamus: & ex iisdem plures, renuntiavimus.

redigamus in servitutum corpus nostrum.

7. SED ne quis forte hoc ipsum quaerat, quomodo fiat, ut corpus nostrum servituti subiciamus: facile intelligi & fieri potest, si prius nos ipsos subiciamus Deo, bona voluntate & sincera caritate. Nam omnis creatura, velit nolit, uni Deo & Domino suo subiecta est. Sed hoc admonemur, ut tota voluntate serviamus Domino Deo nostro. Quoniam justus liberaliter servit, injustus autem compeditus servit. Omnes tamen divinae providentiae serviunt: sed alii obediunt tamquam filii, & faciunt cum ea quod bonum est; alii verò ligantur tamquam servi, & fit de illis quod justum est. Ita Deus omnipotens, Dominus universae creaturae, qui fecit omnia, sicut scriptum est, bona valde, sic ea ordinavit, ut & de bonis & de malis bene faciat. Quod enim justè fit, bene fit. Justè autem sunt beati boni, & justè mali poenas patiuntur. Ergo & de bonis & de malis bene facit Deus, quoniam justè omnia facit. Boni sunt autem, qui tota voluntate Deo serviunt; mali autem necessitate serviunt: nemo enim leges Omnipotentis evadit. Sed aliud est facere quod lex jubet, aliud pati quod lex jubet. Quapropter boni secundum leges faciunt, mali secundum leges patiuntur.

8. Nec nos moveat, quòd in hac vita secundum carnem, quam portant, justi multa gravia & aspera tolerant. Nihil enim mali patiuntur, qui jam possunt dicere quod ille vir spiritualis exultat & praedicat Apostolus, dicens: *Gloriamur in tribulationibus, scientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit: quia caritas Dei*

CAPUT VII.
Ut corpus nobis subiciatur, subiciamus nos ipsos Deo, cui omnis creatura servit, velit nolit.

Gen. 1. 31.

Justorum & injustorum in hujus vitae bonis & malis discrimen. Rom. 5. 3. &c.

dis-

diffussa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Si ergo in hac vita, ubi tanta tormenta sunt, possunt boni & justi viri, cum talia patiuntur, non solum æquo animo tolerare, sed etiam a in Dei caritate gloriari; quid cogitandum est de illa vita, quæ nobis promittitur, ubi nullam de corpore molestiam sentiemus? Quoniam non ad hoc resurget corpus justorum, ad quod resurget corpus impiorum: sicut scriptum est: *Omnes resur-*

genus, sed non omnes immutabimur. Et ne

1. Cor. 15.
51.

quisquam putet non justis immutationem istam promitti, sed potius injustis, & eam existimet esse pœnalem, sequitur & dicit: *Et mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur.*

Ibid. 52.

Quicumque ergo mali sunt, sic ordinati sunt: quia & unusquisque sibi, & omnes invicem sibi nocent. Hoc enim appetunt, quod perniciosè diligitur, & quod eis facile auferri potest; & hoc sibi auferunt invicem, quando se persequuntur. Et ideo cruciantur quibus auferuntur temporalia, quia diligunt ea: illi autem qui auferunt, gaudent. Sed talis lætitia cæcitas est, & summa miseria: ipsa enim magis implicat animam, & ad majora tormenta perducit. Nam gaudet & piscis, quando hamum non videns, escam devorat: sed cum piscator eum adducere cœperit, viscera ejus torquentur primò; deinde ab omni lætitia sua per ipsam escam, de qua lætatus est, ad consumptionem trahitur. Sic sunt omnes, qui de bonis temporalibus beatos se putant: hamum enim acceperunt, & cum illo sibi vagantur: venit tempus ut sentiant quanta tormenta cum avi-

a Sic Parv. & MSS. At Am. Er. Lev. caritate in Deo gloriari.

aviditate devoraverunt. Et ideo bonis nihil nocent; quia hoc eis auferunt quod non diligunt: nam quod diligunt, & unde beati sunt, auferre illis nemo potest. Cruciatu verò corporis malas animas miserabiliter affligit, bonas autem fortiter purgat. Sic fit ut & malus homo, & malus angelus divinæ providentiæ militent; sed nesciunt quid boni de illis operetur Deus. Non itaque pro meritis officii, sed pro meritis malitiæ stipendiantur.

9. SED ut hæ animæ, quæ habent voluntatem nocendi, & rationem cogitandi, sub divinis legibus ordinatæ sunt, ne aliquid injustum quisque patiat: ita omnia & animalia & corporalia in genere suo, & in ordine suo divinæ providentiæ legibus subdita administrantur. Ideo dominus dicit: *Nonne duo passeres asse videntur, & unus eorum non cadit in terram sine voluntate Patris vestri?* Hoc enim dixit, volens ostendere quidquid vilissimum homines putant, omnipotentia Dei gubernari. Sic enim & volatilia cæli ab eo pasci, & lilia agri ab eo vestiri, Veritas loquitur, quæ capillos etiam nostros numeratos esse dicit. Sed quoniam mundas animas rationales per se ipse Deus curat, sive in optimis & magnis Angelis, sive in hominibus tota sibi voluntate servientibus, cetera verò per ipsos gubernat; verissimè dici potuit etiam illud ab Apostolo: *Non enim de bobus cura est Deo.* In Scripturis enim sanctis Deus homines docet, quomodo cum hominibus agant, & ipsi Deo serviant: quomodo autem agant cum pecoribus suis, ipsi sciunt, id est, quomodo salutem pecorum suorum gubernent usu, & peritia, & ratione naturali; quæ quidem omnia de magnis sui Creatoris opibus acceperunt. Qui ergo

CAP. VIII.
Omnia divina providentia gubernari.

Matt. 10.
29.

Matt. 6.
26.
Matth. 10.
30.

1. Cor. 9. 9.

po-

potest intelligere quomodo universæ creaturæ conditor Deus gubernet eam per animas sanctas, quæ a ministeria ejus sunt in cælis & in terris; quia & ipsæ sanctæ animæ ab ipso factæ sunt, & in ejus creatura primatum tenent: qui ergo potest intelligere, intelligat, & intret in gaudium Domini sui.

Matth. 25.

21.

CAP. IX.

Hortatio ad gustandam dulcedinem Dei.

2. Cor. 5. 6.

Psal. 33. 9.

2. Cor. 1.

22. & 5. 5.

Psal. 1. 3.

Psal. 35. 8.

&c.

10. SI autem hoc non possumus, quamdiu sumus in corpore, & peregrinamur à Domino, gustemus saltem quàm suavis est Dominus: quia dedit nobis pignus Spiritum, in quo sentiamus ejus dulcedinem: & desideremus ipsum vitæ fontem, ubi sobria ebrietate inundemur & irrigemur, sicut lignum quod plantatum est secundum decursus aquarum, & dat fructum in tempore suo, & folia ejus non decident. Dicit enim Spiritus sanctus: *Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt: inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quoniam apud te est fons vitæ. Talis ebrietas non evertit mentem, sed tamen rapit sursum, & oblivionem præstat omnium terrenorum: sed si possumus toto affectu jam dicere: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.*

Psal. 41. 2.

CAPUT X.

Filius Dei propter nos homo factus.

Rom. 1. 2.

Joan. 1. 3.

11. QUOD si fortè adhuc propter ægritudines animæ, quas de sæculi amore concepit, nec gustare sumus idquei quàm dulcis est Dominus; vel credamus divinæ auctoritati, quam voluit esse in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, sicut Apostolus loquitur. *Omnia enim per ipsum facta sunt*, sicut in Evangelio scriptum

a Sic Parv. cum MSS. Editi verò alii, *mysteria.*

tum est, & sine ipso factum est nihil. Qui nostræ imbecillitatis misertus est; quam imbecillitatem non ejus opere, sed nostra voluntate meruimus. Nam Deus hominem inextermabilem fecit, & ei liberum voluntatis arbitrium dedit. Non enim esset optimus, si Dei præceptis necessitate, non voluntate serviret. Facile est omnino, quantum existimo: quod intelligere nolunt, qui catholicam deseruerunt fidem, & christiani vocari volunt. Nam si nobiscum fatentur naturam nostram non sanari nisi rectè faciendo; fateantur eam non infirmari nisi peccando. Et ideo non est credendum * animam nostram hoc esse quod Deus est: quia si hoc esset, nec sua voluntate, nec aliqua necessitate in deterius mutaretur; quoniam omni modo incommutabilis intelligitur Deus, sed ab eis qui non in contentione & emulatione, & vanæ gloriæ cupiditate amant loqui quod nesciunt; sed humilitate christiana sentiunt de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærunt eum. Hanc ergo imbecillitatem nostram suscipere dignatus est Filius Dei, & verbum caro factum est, & habitavit in nobis: non quia æternitas illa mutata est, sed quia mutabilem creaturam mutabilibus hominum oculis ostendit, quam incommutabili majestate suscepit.

12. SUNT autem stulti qui dicunt: Non poterat aliter Sapiëntia Dei homines liberare, nisi susciperet hominem, & nasceretur de femina, & à peccatoribus omnia illa pateretur? Quibus dicimus: Poterat omnino, sed si aliter faceret, similiter vestræ stultitiæ displiceret. Si enim non appareret oculis peccatorum, lumen ejus æternum utique, quod per interiores oculos videtur, inquinatis mentibus vi-

Sap. 2. 23.

Liberum arbitrium.

* Manichæorum error.

Sap. 1. 1.

Joan. 1. 4.

CAPUT XI.

Modus liberandi hominem per Filium Dei incarnatum quam conveniens.

de-

deri non posset. Nunc autem quia visibiliter nos commonere dignatus est, ut ad invisibilia præpararet, displicet avaris, quia non aureum corpus habuit; displicet impudicis, quia de femina natus est (multum enim oderunt impudici, quod concipiunt & pariunt feminae) displicet superbis, quod contumelias patientissimè pertulit; displicet delicatis, quia cruciatus est; displicet timidis, quia mortuus est. Et ut non vitia sua videantur defendere, non in homine dicunt sibi hoc displicere, sed in Filio Dei. Non enim intelligunt quid sit æternitas Dei, quæ hominem assumpsit; & quid ipsa humana creatura, quæ mutationibus suis in pristinam firmitatem revocabatur, ut disceremus, docente ipso Domino, infirmitates quas peccando collegimus, rectè faciendo posse sanari. Ostendebatur enim nobis ad quam fragilitatem homo sua culpa pervenerit, & ex qua fragilitate divino auxilio liberetur. Iaque Filius Dei hominem assumpsit, & in illo humana peressus est. Hæc medicina hominum tanta est, quanta non potest cogitari. Nam quæ superbia sanari potest, si humilitate Filii Dei non sanatur? Quæ avaritia sanari potest, si paupertate Filii Dei non sanatur? Quæ iracundia sanari potest, si patientia Filii Dei non sanatur? Quæ impietas sanari potest, si caritate Filii Dei non sanatur? Postremò quæ timiditas sanari potest, si resurrectione corporis a Christi Domini non sanatur? Eri-gat spem suam genus humanum, & recognoscat naturam suam, videat quantum locum habeat in operibus Dei. Nolite vos ipsos con-

^a Editi Parv. Am. Er. & MSS. omittunt, *Christi Domini*. Unus tamen codex ejus loco habet, *Filii Dei*.

temnere viri: Filius Dei virum suscepit. Nolite vos ipsas contemnere feminae: Filius Dei natus ex femina est. Nolite tamen amare carnalia: quia in Filio Dei nec masculus nec femina sumus. Nolite amare temporalia: quia si benè amarentur, amaret ea homo quem suscepit Filius Dei. Nolite timere contumelias & cruces & mortem: quia si nocerent homini, non ea pateretur homo quem suscepit Filius Dei. Hæc omnis hortatio, quæ jam ubique prædicatur, ubique veneratur, quæ omnem obedientem animam sanat, non esset in rebus humanis, si non essent facta illa omnia quæ stultissimis displicent. Quem dignatur imitari vitiosa jactantia, ut ad virtutem percipiendam possit adduci, si erubescit imitari eum, de quo dictum est ante quàm nasceretur, quod Filius Altissimi vocabitur, & per omnes jam gentes, quod negare nemo potest, Filius Altissimi vocatur? Si multum de nobis sentimus, dignemur imitari eum qui Filius Altissimi vocatur: si parum de nobis sentimus, audeamus imitari pisces & publicanos, qui eum imitati sunt. O medicinam omnibus consulentem, omnia tumentia comprimentem, omnia tabescentia reficientem, omnia superflua resecantem, omnia necessaria custodientem, omnia perdita reparantem, omnia depravata corrigentem! Quis jam se extollat contra Filium Dei? Quis de se desperet, pro quo tam humilis esse voluit Filius Dei? Quis beatam vitam esse arbitretur in iis quæ contemnenda esse docuit Filius Dei? Quibus adversitatibus cedat, qui naturam hominis a tantis persecu-

LUC. 7. 32.

TOM. I. II tio

^a Editi, a tantis. Sed omnes MSS. carent præpositione a.

tionibus custoditam credit in Filio Dei? Quis sibi esse **clausum** regnum cælorum putet, qui cognoscit **publicanos** & meretrices ^a imitatos esse **Filium Dei**? Qua perversitate non careat, qui facta, & dicta intuetur, & diligit, & sectatur illius **hominis**, in quo se nobis ad exemplum vitæ præbuit **Filius Dei**?

Math. 21.
31.
CAP. XII.
Christiana
fides ubi-
que viget
& vincit.

13. **ITAQUE** jam & masculi, & feminae, & omnis ætas, & omnis hujus sæculi dignitas ad **spem vitæ æternæ** commota est. Alii neglectis **temporalibus bonis** convolant ad divina. Alii **cedunt** eorum virtutibus qui hæc faciunt, & laudant quod imitari non audent. Pauci autem adhuc murmurant, & inani livore torquentur, aut qui sua quærunt in Ecclesia, **quamvis** videantur catholici, aut ex ipso **Christi nomine** gloriam quærentes hæretici, aut **peccatum impietatis** suæ defendere cupientes **judæi**, aut curiositatem vanæ ^b licentiæ perdere timentes pagani. Sed Ecclesia catholica **per totum orbem** longè latèque diffusa, **impetus eorum** prioribus temporibus frangens, **magis magisque** roborata est, non resistendo, sed perferendo. Nunc verò insidiosas eorum quæstiones fide irridet, diligentia discutit, intelligentia dissolvit: criminatores **palearum** suarum non curat; quia tempus messis, & tempus arearum, & tempus horreorum **cautè** diligenterque distinguit: criminatores autem frumenti sui, aut errantes corrigit, aut **invidentes** inter spinas & zizania computat.

14. Subjiciamus ergo animam Deo, si volumus **servituti** subicere corpus nostrum, &

^a Parv. & allquot MSS. imitatores esse Filii Dei.
^b Unus è Vaticanis MSS. scientiæ.

& de diabolo triumphare. * **FIDES** est prima quæ subjugat animam Deo; deinde præcepta vivendi: quibus custoditis spes nostra firmatur, & nutritur caritas, & lucere incipit quod antea tantummodo credebatur. Cum enim cognitio & actio ^a beatum hominem faciant; sicut in cognitione cavendus est error, sic in actione cavenda est nequitia. Errat autem, quisquis putat veritatem se posse cognoscere, cum adhuc nequiter vivat. Nequitia est autem mundum istum diligere, & ea quæ nascuntur & transeunt, pro magno habere; & ea concupiscere, & pro his laborare, ut adquirantur; & lætari, cum abundaverint; & timere, ne pereant; & contristari, cum pereunt. Talis vita non potest puram illam & sinceram, & incommutabilem videre veritatem, & inhærere illi, & in æternum jam non ^b moveri. Itaque prius quàm mens nostra purgetur, debemus credere quod intelligere nondum valemus; quoniam verissimè dictum est per Prophetam: *Nisi credideritis, non intelligetis.*

15. Fides in Ecclesia brevissimè traditur, in qua commendantur æterna, quæ intelligi à carnalibus nondum possunt; & temporalia præterita & futura, quæ pro salute hominum gessit, & gestura est æternitas divinæ providentiæ. Credamus ergo in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum: hæc æterna sunt & incommutabilia, id est, unus Deus, unius substantiæ Trinitas æterna: Deus ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia.

II 2

NEC

^a Editi, & actio dona sint Dei, & beatum hominem faciunt. At MSS. non habent, dona sint Dei &.
^b Plerique MSS. non mori.

***CAP. XIII.**
Fides recta
sit, & ac-
tio bona.

Mens veri-
tatis capax
non est, ni-
si vitis li-
bera.

Isai. 7. 9.
sec. LXX.

Fides Ec-
clesiæ de
Trinitate.

Rom. II.
36.

CAP. XIV. 16. NEC eos audiamus, qui dicunt Patrem tantummodo esse, nec habere Filium, nec esse cum eo Spiritum sanctum; sed ipsum Patrem aliquando appellari Filium, aliquando Spiritum sanctum. Nesciunt enim principium ex quo sunt omnia, & imaginem ejus per quam formantur omnia, & sanctitatem ejus in qua ordinantur omnia.

CAP. XV. 17. NEC eos audiamus, qui indignantur & stomachantur, quia non tres deos colendos dicimus. Nesciunt enim quid sit una eademque substantia; & phantasmatis suis illuduntur, quia solent videre corporaliter vel animalia tria, vel quæcumque corpora tria locis suis esse separata: sic putant intelligendam substantiam Dei; & multum errant, quoniam superbi sunt; & non possunt discere, quia nolunt credere.

CAP. XVI. 18. NEC eos audiamus, qui Patrem solum verum Deum & sempiternum esse dicunt, Filium autem non de ipso genitum, sed ab ipso factum de nihilo, & fuisse tempus quando non erat, sed tamen primum locum tenere in omni creatura; & Spiritum sanctum minoris majestatis esse quam Filium, & ipsum factum esse post Filium; & horum trium diversas esse substantias, tamquam aurum, & argentum, & ærumentum. Nesciunt enim quid loquantur, & de his rebus quas per oculos carnosos videre consueverunt, vanas imagines ad disputationes suas transferunt. Quia re vera magnum est mente conspicerem generationem, quæ non fit ex aliquo tempore, sed æterna est; & ipsam caritatem & sanctitatem, qua generator & generatus ineffabiliter sibi copulantur: magnum & difficile est hæc mente conspicere, etiamsi pacata & tranquilla sit.

Non

Non potest ergo fieri ut illi hæc videant, qui terrenas generationes nimis intuentur, & ad istas tenebras addunt adhuc fumum, quem sibi contentionibus & certaminibus quotidianis excitare non cessant, habentes animas carnis affectibus^a diffuentes, tamquam ligna humore saginata, in quibus ignis fumum solum^b vomit, & habere flammam lucidas non potest. Et hoc quidem de omnibus hæreticis rectissime dici potest.

19. Credentes ergo incommutabilem Trinitatem, credamus etiam dispensationem temporalem pro salute generis humani^c. * NEC eos audiamus, qui Filium Dei Jesum Christum nihil esse aliud quam hominem dicunt, sed ita justum, ut dignus sit appellari Filius Dei. Et hos enim catholica disciplina misit foras, quoniam vanæ gloriæ cupiditate decepti, contentiosè disputare voluerunt, ante quam intelligerent quid sit Dei Virtus & Dei Sapientia, & in principio Verbum, per quod facta sunt omnia, & quomodo Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.

20. NEC eos audiamus, qui non verum hominem suscepisse dicunt Filium Dei, neque natum esse de femina, sed falsam carnem, & imaginem simulatam corporis humani ostendisse videntibus. Nesciunt enim quomodo substantia Dei administrans universam creaturam inquinari omnino non possit: & tamen prædicant istum visibilem solem radios suos per omnes facies & sordes corporum spargere, & eos mundos & sinceros ubique ser-

II 3

^a Sic MSS. Editi verò, *defluentes*.^b Fuxensis codex, *movet*.^c Hic editi addunt, *esse natum Deum*: quod à MSS. abest.

Fides incarnationis Christi.

c

* CAPUT XVII. Negantes Christum esse Deum, non audiendi.

I. Cor. I. 24.

Joan. I. 3. & 14.

CAPUT XVIII. Nec audiendi negantes Christum habuisse verum corpus.

3. Sent. d. 3. c. Assumit. & I. Sent. d. 37. c. Solet etiam.

servare. Si ergo visibilia munda à visibilibus immundis contingi possunt, & non inquinari; quanto magis invisibilis & incommutabilis Veritas per spiritum animam, & per animam corpus suscipiens, toto homine assumpto ab omnibus eum infirmitatibus nulla sui contaminatione liberavit? Itaque magnas patiuntur angustias, & cum timent, quod fieri non potest, ne humana carne Veritas inquinetur, Veritatem dicunt esse mentitam. Et cum ille præceperit, dicens: *Sit in ore vestro, Est, est; Non, non;* & Apostolus clamet: *Non erat in illo Est & Non, sed Est in illo erat;* isti totum corpus ejus falsam carnem fuisse contendunt, ut non sibi videantur imitari Christum, si non suis ^a Auditoribus mentiantur.

Matth. 5.
37.
2. Cor. 1.
19.

CAP. XIX.

Nec negantes
Christum
habuisse
mentem
hominis.

21. NEC eos audiamus, qui Trinitatem quidem in una æterna substantia confitentur; sed hominem ipsum, qui temporali dispensatione susceptus est, audent dicere non habuisse hominis mentem, sed solam animam, & corpus. Hoc est dicere, Non fuit homo, sed membra corporis habebat humana. Animam enim & corpus habent & bestia, sed rationem non habent, quæ mentis est propria. Sed si exsecrandi sunt illi, qui eum negant humanum corpus habuisse, quod est infimum in homine; miror quod isti non erubescunt, qui hoc eum negant habuisse quod est optimum in homine. Multum enim lugenda est mens humana, si vincitur à corpore suo: si quidem in illo homine non reformata est, in quo

^a Nonnulli codices, suis auctoribus: malè. Nam reprehenduntur isthæ manichæi, in quibus erant alii Electi, alii Auditores.

quo ipsum corpus humanum jam dignitatem formæ cælestis accepit. Sed absit ut hoc credamus, quod confinxit temeraria cæcitas, & superba loquacitas.

22. NEC eos audiamus, qui sic dicunt ab illa æterna Sapientia susceptum esse hominem, qui de Virgine natus est, quomodo & alii homines ab ea sapientes fiunt, qui perfectè sapientes sunt. Nesciunt enim proprium illius hominis sacramentum, & putant hoc solum eum plus habuisse inter ceteros beatissimos, quod de Virgine natus est. Quod ipsum si benè considerent, fortassis credant ideo illum hoc præter ceteros meruisse, quod aliquid proprium præter ceteros habet etiam ista susceptio. Aliud est enim sapientem tantum fieri per Sapientiam Dei, & aliud ipsam personam sustinere Sapientiæ Dei. Quamvis enim eadem natura sit corporis Ecclesiæ, multum tamen distare inter caput & membra cetera, quis non intelligat? Si enim Ecclesiæ caput est homo ille, cujus susceptione *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis;* membra cetera sunt omnes sancti, quibus perficitur & completur Ecclesiâ. Quomodo ergo anima totum corpus nostrum animat & vivificat, sed in capite & videndo sentit, & audiendo, & odorando, & gustando, & tangendo, in ceteris autem membris tangendo tantum; & ideo capiti cuncta subjecta sunt ad operandum, illud autem supra collocatum est ad consulendum; quia ipsius animæ, quæ consulit corpori, quodam modo personam sustinet caput, ibi enim omnis sensus apparet: sic universo populo sanctorum tamquam uni corpori caput est Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus. Et propterea Sapientia Dei,

CAP. XX.
Nec dicentes illum hominem non aliter susceptum à Sapientia Dei ac ceteros Sanctos, qui sapientes fiunt.

Joan. I. 14.

1. Tim. 2. 5.